

Said Nursi'nin Yeşilay'ın kurucusu olduğu doğru mudur? Bu teşkilatın Kurtuluş Savaşı ile hiçbir ilgisinin olmadığı söylenmektedir. Buna ne dersiniz?

Yeşilay 5 Mart 1920 de "yeşil hilal" anlamına gelen "**Hilal-i Ahdar**" adıyla kurulmuştur.¹

İstanbul'u işgal eden İngilizler, Müslümanların ahlakını bozmak, karakterini yok etmek için her çeşit ifsat komitesini faaliyete geçirmişlerdi. İşte bunlardan birisi Avrupa'dan büyük çapta beyin uyuşturan alkollü içkileri İstanbul'a getirmeleridir. Böylece Müslüman milletimizin havai, nefisperest olanlarını kendilerine çekmeyi planlıyorlardı. Buna karşılık, onların idaresindeki İstanbul Hükümeti ise ahlak zabıtası gibi bazı tedbirleri içeren bazı kanunlar yaptı ise de etkili olmadı. Çünkü hükümetin o günlerdeki iradesi te'sirsizdi. Çıkarttığı kanunlar ve ahlak zabıtası bunun önüne geçemiyordu. İşte tam o sıralarda ehl-i hamiyet ve ünlü din âlimlerinden müteşekkil bazı zatlar (*Ord. Prof. Dr. Mazhar Osman Bey ve arkadaşları Şeyh'ül-İslam Haydarizâde İbrahim Efendi'nin teşvik ve himayesi ile*^{1,5}) "**Hilal-i Ahdar**" cemiyetini kurdular.²

Bu cemiyetin üyeleri arasında *Şeyhülislam Haydarî Zade İbrahim, Dr.Tevfik Rüştü Aras, Eşref Edip ve Fahreddin Kerim GÖKAY* gibi tanınmış simalar bulunuyordu.³

Yukarıda belirtildiği gibi, zaten Yeşilay'ın kuruluşuna sebep olan şey Kurtuluş Savaşı ortamıdır. Bu savaşı kazanmış olmak için sadece madden değil manen de bu Müslüman milletin çökmesi gerektiğini bilen İngilizler; İstanbul'u işgal etmiş olmalarına rağmen savaşın bittiğini düşünmüyor ve Müslümanlar üzerinde böyle oyunlar oynuyorlardı.

Cemiyetin kuruluş sebebi; bizatihi Kurtuluş Savaşı ortamının doğurduğu sonuçlara karşı koymak iken, bu cemiyetin Kurtuluş Savaşıyla ilgisiz olduğunu söylemek, çalışan hangi aklın ürünüdür bilemiyoruz. Ancak savaşla direkt bağlantısı olup, hizmet gören böyle cemiyetlerin, savaşla ilgisiz olduklarını söyleyip, hizmetlerini yok sayan kimselerin; savaşı sadece göğüs göğse çarpışmaktan ibaret sanıp, İslam'ın ileri karakolu olan bu muazzam ordunun ve necib milletin verdiği bütün bir istiklal mücadelesini, sadece bir iki kişiye has kılmak isteyenlerin işi olduğu bellidir.

Bediüzzaman Hazretlerinin "Hilal-i Ahdar" ile münasebetine gelecek olursak. Böyle bir ilişki âdeti kaçınılmazdır. İngilizlerle mücadele etmek için kurulan bir cemiyette, 1800'lü yılların sonlarında okuduğu bir haberden sonra, İngiliz siyasetinin en azılı düşmanı olan Bediüzzaman'ın faaliyet göstermesi şaşılacak şey değildir.(*)

Bediüzzaman'ın "*Hilal-i Ahdar*" ile ilişkisini İstanbul Valiliği ve Belediye Başkanlığı yapmış, büyük elçilik vazifelerinde bulunmuş, bakanlık görevini yürütmüş Ord.Prof. Fahrettin Kerim GÖKAY'ın⁴ hatıralarından ve ibraz ettiği belgelerden anlıyoruz.

Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim GÖKAY, YEŞİLAY CEMİYETİ'nin kuruluşu ile ilgili olarak Bediüzzaman Hazretlerinden şöyle bahsetmektedir:

"18 Mart 1920 gününde YEŞİLAY Cemiyeti'nin kuruluş günüydü. Genel Kurul'da zamanın Şeyh-ül İslâmı Hayderîzade İbrahim Efendi ve Darül Hikmet-il İslâmiye azasından o zamanki ismiyle **Said-i Kürdî** de vardı. Said-i Kürdî Efendi, dikkati çeken üyelerden biri idi. İlk gün toplantıda fazla bir konuşma olmadı. Yeni seçilenler oldu... O günki buhranlar içinde memleketin çok seçkin şahsiyetleri vardı. Sonra Said-i Kürdî Efendi genel merkeze seçildi. Orada kendisini daha yakından tanımakla bahtiyar oldum... Yeşilay'da ise, eserleriyle uzaktan tanıdığım Said-i Kürdî Efendi'yi yakînen tanıdım. Said Efendi'nin kendine mahsus bir kıyafeti vardı. Arkasında cepken gibi bir elbise, başında bir sarık, kenardan sarkıttırdı. Benim tanıdığım bu zat, gayet ağır başlı, çevresine etki yapan bir insandı..."

"Hususiyeti bu: Âheste konuşur, ağır tonla konuşur ve konuştuğu zamanda, düşünen bir adamın konuşmasıdır."

"Bakınız, elimdeki Yeşilay'ın elli beş yıl evvelki zabıt defterinde onun bazı sözlerini okuyayım: Said Efendi: "*Şeriatta ahkâm var. Tabiblerin beyan ettiği, hikmettir. Hamr, kumar, bunlar nehy-i anil münkerdir ve bunlar kebairdendirler.*"

"O zaman ben yirmi yaşında bir genç idim. Kendisiyle fazla bir sohbetim olmadı. Yalnız hayata biraz erken atılmış bir kimse olarak ona karşı ayrı bir ilgi duyardım. Nitekim bir konuşmada, kendisinin bir nokta-i nazarını söyleyeyim:"

"Reis Mazhar Osman: "*Biz kitap hazırlıyor, halka meccanî risaleler, kolleksiyonlar tevdi etmek istiyor, içtimaî, fennî, edebî makaleler, kolleksiyonlar tevdi etmek istiyoruz. Bundan şayan-ı şükran neticeler aldık, yazanlara teşekkür ederim. Bütün muharrirlerden mücadelemize iştirak etmelerini rica ederim.*"

"Said Efendi cevaben: "*En ziyade matbuât meselesine ehemmiyet verelim.*" demişti."..Böylece Said-i Nursi'yi çok yakından tanıdım. Bu herkese nasib olmaz. Düşününüz ki, bende onun altmış senelik silinmemiş yazıları ve imzası var."⁵

---

(6)

Bediüzzaman'ın kurucu olup olmaması aslında tali bir mesele olup, önemli olan burada faaliyet göstermiş olup olmadığıdır. Yukarıdaki hakikatler ışığında; Hazreti Üstad'ın Yeşilay Cemiyeti'nde ilk toplantıdan itibaren toplantılara katılmış, görüş belirtmiş ve imza atmış olup, aktif bir şekilde faaliyet göstermiş olduğu kesindir.

Bediüzzaman'ın kuruluş günleri olan 5 Mart 1920 ve 18 Mart 1920 deki toplantılarda(*) bulunmuş olması itibariyle, kurucu üye olduğu kesin olarak söylenebilir. Ancak yukarıda zikredilen; bu cemiyetin teşekkül edilmesindeki öncü kimselerden olup olmadığı hakkında ise tarihi bir delil mevcut değildir.

Kaynaklar:

1. Fahreddin Kerim GÖKAY : *Yeşilay Nasıl Doğdu, Nasıl Gelişti? Yeşilay*, sayı: 485, s. 7, Nisan 1974.

1.5. <http://www.yesilay.org.tr/Kurumsal/Yesilay-in-Tarihi>.

2. Selahaddin Kaptanağası, *Yeşilayın Tarihçesi*, s.2-3

3. Mary Weld, *Bediüzzaman Said Nursi Entellektüel Biyografisi*, s.220.

(*) *Bediüzzaman 1800'lü yılların sonlarında Van'da Tahir Paşa Konağında kalırken;Tahir Paşa, bir gazetenin haberini Bediüzzaman'a gösterir. Gazetenin haberi şu idi:*

"William Ewart Gladstone Kur'an'ı eline alarak İngiliz Avam Kamarası'nda yaptığı konuşmada: **"Bu Kur'an Müslümanların elinde bulunduğu müddetçe, biz onlara hakiki hâkim olamayız. Ne yapıp yapıp, ya bu Kur'an'ı sukût ettirip ortadan kaldırmalıyız. Veyahut da Müslümanları ondan soğutmalıyız."** der.(Badıllı, 1998,157). Bu haberi okuyan Bediüzzaman, ta o tarihte İngiliz siyasetçilerinin Müslümanlar için tertipledikleri oyunları bilmiş ve İngiliz siyaseti ile mücadelesini ta o zamandan başlatmıştır. **Öyle ki kendisi zaman zaman "İngilizlerden neden bu kadar nefret ediyorsun?" sorularına muhatap kalmıştır."**N.C

4. Abdülkadir Badıllı, *Mufassal Tarihçe-i Hayat*, s.501.

5.Necmeddin Şahiner, *Aydınlar Konuşuyor*, s.146.

6. Badıllı, *Mufassal Tarihçe-i Hayat*, s.503.

(*) Birçok kaynakta kuruluş tarihi 5 Mart 1920 olarak geçmekte iken Fahreddin Kerim GÖKAY anılarında **"18 Mart Yeşilay'ın kuruluş günüydü"** diye bahsetmektedir. Herhalde 5 Ocak 1920 cemiyetin resmi olarak varlık sahasına çıkış

---

tarihi olup, yukarıda delillerle belirtildiği gibi bu tarihte de bir toplantı yapılmıştır. GÖKAY'ın anılarında bahsettiği 18 Mart 1920 de ise, geniş çaptaki ilk toplantı tarihi olduğu için, GÖKAY bu tarihten "**Kuruluş Günü**" diye bahsetmektedir. Bu iki toplantıya da Bediüzzaman katılmıştır. N.C.